

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทั่วโลกกำลังเร่งรณรงค์ต่อสู้กับปัญหาความอ้วน เนื่องจากเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็ง และภาวะไตวายเรื้อรัง ซึ่งเป็นสาเหตุการป่วย การตายที่พบมากที่สุดในปัจจุบัน นอกจากนี้ความอ้วนยังส่งผลกระทบต่อทางจิตใจ เช่น ปัญหาการเข้าสังคม ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จากรายงานผลการสำรวจสุขภาพคนไทยปี พ.ศ. 2547 - 2553 (แผนยุทธศาสตร์สุขภาพวิถีชีวิต ไทย, 2553) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงใหม่ทางเศรษฐกิจ สังคม ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสุขภาพโดยทำให้แบบแผนในการดำรงชีวิตและการบริโภคเปลี่ยนไป ขาดการออกกำลังกาย ความเครียดสะสมพฤติกรรมบริโภคเกินความต้องการของร่างกาย โดยแนวโน้มความชุกของภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนของคนเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 20 ในช่วง 2547 - 2553 โดยในปี 2551 - 2552 พบในเด็ก 1.6 ล้านคน ผู้ใหญ่ 17.6 ล้านคน และมีอ้วนลงพุง 16.2 ล้านคน

การลดความอ้วนสามารถทำได้ด้วยการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การรับประทานอาหารเสริมและยาลดน้ำหนัก หากเป็นปัญหาอ้วนมาก เข้าข่ายเป็นโรคอ้วนแพทย์อาจพิจารณาใช้การผ่าตัด เพื่อช่วยในการลดน้ำหนัก ปัจจุบันพบว่า การลดความอ้วนด้วยวิธีการรับประทานยาลดน้ำหนักเป็นที่นิยมมากขึ้น โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงที่มีค่านิยมอยากผอม มีความไม่พึงพอใจภาพลักษณ์รูปร่างที่เกิดจากความอ้วนเป็นแรงกระตุ้นให้หาวิธีต่างๆ เพื่อลดน้ำหนัก (Marlene B. Schwartz, 2004) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในกลุ่มประชากรสตรีวัยรุ่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของสตรีวัยรุ่นกำลังหมกมุ่นกับน้ำหนักตัว และกังวลเกี่ยวกับความอ้วนอย่างมาก โดยส่วนใหญ่บอกว่ารู้สึกไม่พึงพอใจกับภาพลักษณ์ของตนเองจนต้องหาวิธีต่างๆ เพื่อลดน้ำหนัก (Coupey, 1998 อังโน อนุสรณ์ กันธา, 2547) สำหรับในประเทศไทย พบว่า จากปี พ.ศ. 2546 ถึงปี 2552 มีการมีการใช้ยาลดน้ำหนักเพิ่มขึ้นถึง 5.5 เท่าโดยกลุ่มวัยรุ่นหญิง อายุระหว่าง 15 - 29 ปี ใช้ยาลดน้ำหนักมากที่สุด โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีไปรับบริการที่โรงพยาบาลหรือสถาบันลดน้ำหนัก รองลงมาคือ ซื้ออาหารเสริมหรือยาลดน้ำหนักมารับประทาน (กระทรวงสาธารณสุข, 2555) ซึ่งการเลือกใช้ยาลดน้ำหนักอาจมีปัจจัยกำหนดที่แตกต่างกันไป

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ยาลดน้ำหนักพบว่า มี 5 ปัจจัย ที่มีอำนาจจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นหญิงตอนปลายที่ใช้และไม่ใช้ยาลดน้ำหนัก ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ ความเชื่อในประสิทธิภาพของยาลดน้ำหนัก ความไม่พึงพอใจในภาพลักษณ์ของตนเอง อิทธิพลของสื่อ ความเชื่อในผลกระทบของยาลดน้ำหนักและรายได้เฉลี่ยแต่ละเดือนของกลุ่มตัวอย่าง (ปวีณา ยุคตานนท์, 2549) การใช้ยาลดน้ำหนักที่ไม่ถูกวิธี ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในโลกการออกฤทธิ์ และอาการข้างเคียง อาจก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพที่ร้ายแรงตามมาถึงชีวิต เช่น ข่าวยูริฮิเมะ อายุ 16 ปี เสียชีวิตจากการรับประทานยาลดน้ำหนักที่สั่งซื้อจากทางอินเทอร์เน็ต เมื่อ กุมภาพันธ์ 2557 ที่ผ่านมามีแพทย์ผู้วินิจฉัยระบุว่าได้เสียชีวิตจากสภาวะหัวใจวายเฉียบพลันและระบบหายใจล้มเหลว (ไทยรัฐออนไลน์, 2553)

นักศึกษามหาวิทยาลัยซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย เป็นระยะที่กำลังเจริญเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่เต็มที่ โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงซึ่งเป็นวัยที่รักสวยรักงาม ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์รูปร่าง ดังนั้น การศึกษาถึงการรับรู้และความไม่พึงพอใจต่อภาพลักษณ์รูปร่างของนักศึกษาหญิงเพื่อพัฒนาแนวทางการให้ข้อมูล เพื่อให้วัยรุ่นหญิงที่ต้องการลดน้ำหนักเลือกใช้วิธีการลดน้ำหนักที่เหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 ศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์รูปร่างและความไม่พึงพอใจต่อภาพลักษณ์รูปร่างของตนเอง ในกลุ่มนักศึกษาหญิง
- 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีมวลกายกับการรับรู้ภาพลักษณ์รูปร่างของนักศึกษาหญิง
- 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาพลักษณ์รูปร่างกับความไม่พึงพอใจต่อภาพลักษณ์รูปร่าง
- 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีมวลกาย การรับรู้ และความไม่พึงพอใจต่อภาพลักษณ์รูปร่างกับการใช้ยาลดน้ำหนักในนักศึกษาหญิง

3. คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

การรับรู้ภาพลักษณ์รูปร่าง

หมายถึงความรู้สึกรู้สึกของนักศึกษาต่อรูปร่างและหน้าตาของตนเอง โดยใช้แบบวัดการรับรู้ภาพลักษณ์รูปร่าง(BSQ-34; Body shape Questionnaires) (M.J. Taylor, 1987) ฉบับแปลเป็นภาษาไทย

ความไม่พึงพอใจต่อรูปร่าง

หมายถึง อารมณ์ ความรู้สึกของนักศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่พึงพอใจในขนาดรูปร่างของตัวเองตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนของร่างกาย ทั่วไป ช่วงหัว และช่วงลำตัวโดย

ใช้แบบวัดความไม่พึงพอใจต่อรูปร่าง (BSS; Body Satisfaction Scale) (Barbara L. Andersen, 1991)
ฉบับแปลเป็นภาษาไทย

ดัชนีมวลกาย

ได้จากการสอบถามน้ำหนักตัวและส่วนสูงของกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีมวลกาย โดยการนำน้ำหนักตัว (กิโลกรัม) หารด้วยกำลังสองของส่วนสูง (เมตร) และใช้เกณฑ์ดัชนีมวลกายอิงมาตรฐานอาเซียน (กรมอนามัย, 2556) ดังนี้

< 18.5	ต่ำกว่าเกณฑ์
18.5 - 22.9	ปกติ
>23ขึ้นไป	อ้วน

การใช้จ่ายน้ำหนัก

หมายถึงการยอมรับของนักศึกษาว่าได้รับประทานยาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยควบคุมน้ำหนักหรือเพื่อทำให้น้ำหนักลดลง ในช่วงเวลา 1 ปีที่ผ่านมา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved